

PROBÁLD, FERENC

ISMERTETŐ BELUSZKY PÁL

„ŐRSÉG – VENDVIDÉK, FELSŐ-RÁBA-VÖLGY. SZENTGOTTHÁRD ÉS KÖRNYÉKE” CÍMŰ KÖNYVÉRŐL

Beluszky, P. (2005). *Őrség – Vendvidék, Felső-Rába-völgy. Szentgotthárd és környéke. Dialóg Campus Kiadó.*

A könyv első tagja egy nagy ívű – kb. 80 kötetre tervezett – reménybeli sorozatnak, amely "Tájak - Települések - Polgárok" címmel természetes területi egységenként ("tájanként") adna korszerű, társadalomföldrajzi szempontú áttekintést hazánkról, és ezzel a honi geográfia régi adósságát egyenlítően ki.

A kötetben tárgyalt három kistáj együttes bemutatását a délnyugati hármashatár zugában elfoglalt sajátos helyzetük és Szentgotthárd vonzáskörzetéhez való tartozásuk indokolta. A mű első, rövid fejezete a kistérség lehatárolásának problémakörével, bonyolult belső történeti, néprajzi és természetföldrajzi tagolódásával foglalkozik. Az itteni lakosság életében és gazdálkodásában mindig is rendkívül fontos szerepet játszott a természeti környezet, amelynek sok eredeti vonását máig őrzi a vidék arculata. A kötet második fejezete kellő részletességgel, a társadalomra gyakorolt különböző hatások kiemelésével vázolja fel a kistérség sajátos természeti adottságait, majd ezeknek előnyeit és hátrányait rövid összefoglaló táblázatban értékeli. A történelmi alapossággal megírt, terjedelmes harmadik fejezetben a honfoglalástól egészen napjainkig követhetjük nyomon a kistérség sorsát meghatározó társadalmi-gazdasági folyamatokat. A negyedik fejezet tárgyát a jelenlegi társadalomföldrajzi helyzet képezi, ám a fő gazdasági ágak, a munkaerőmérleg, a népesedési folyamatok és a településföldrajzi vonások kifejtése során a szerző itt újólá visszatekint az utóbbi fél évszázad történelmi változásaira is. A településhálózat átalakulásának, Szentgotthárd városi szerepkörének és az egyes települések intézményhálózatának, ellátottsági mutatóinak különösen részletes, beható elemzése során Beluszky jobbára saját régebbi és újabb keletű kutatási eredményeire támaszkodik. A kötetben szereplő egyszerű, jól áttekinthető ábrák – főként kartogramok – csaknem mindegyike saját szerkesztésű, és ugyancsak elmélyült munka eredményét tükrözi.

A kevésbé közkeletű szakkifejezéseket, valamint a részletesebb szakmai magyarázatra szoruló jelenségeket, folyamatokat a könyv széles margóján elhelyezett apró betűs szövegrészek tárgyalják, amelyek így a terjedelmes lábjegyzetek vagy "keretes" anyagok szerepét töltik be. A választott szerkesztési megoldás nem éppen szerencsés: a kötet lapjain túl sok hely tátong üresen, míg az apró betűvel szedett részek kiböngészésére - jóllehet azok épp oly fontosak és érdekesek, mint maga a fő szöveg - csak a legelszántabb olvasók fognak vállalkozni. Nem szólhatunk elismeréssel a könyvet illusztráló, tekintélyes számú fényképről sem: a geográfus szemmel válogatott, eredetileg bizonyára esztétikailag is igényes képanyagot az ésszerűtlen méretezés és a silány fekete-fehér nyomdai kivitel minden vonzerejétől megfosztja. Több szerkesztői gondossággal meg lehetett volna oldani, hogy Óriszentpéter várossá nyilvánításáról - ami a kézirat lezárása után, de hónapokkal a könyv megjelenése előtt történt - legalább lábjegyzet

formájában említés tétessék, és hogy a gyakorta alkalmazott "múlt század" megjelölés ne az 1800-as évekre utaljon.

Fenti kritikai megjegyzéseinket és a továbbiakat is annak jegyében véljük megszívlelendőnek, hogy a sorozat további kötetei ne csak a regionális fejlesztés műhelyeibe és a közkönyvtárakba jussanak el, hanem – a kiadói és szerzői szándéknak megfelelően – valóban utat leljenek a „művelt nagyközönséghez” is. Meggyőződésünk ugyanis, hogy Beluszky Pál úttörő jelentőségű – saját szerény bevezető szavai szerint csupán kísérletinek szánt – kezdeményezése követésre méltó, s benne a magyar tájfldrajz újjászületésének fontos tanújelét üdvözölhetjük.

A hagyományos tájfldrajz Vidal de la Blache óta mindig szoros szimbiózisban fejlődött a történettudománnyal. Beluszky - e nemes tradíciót föllevenítvén - lenyűgöző ismeretanyag birtokában, elegáns szerkezetben építi fel könyvének történeti anyagát. Csakhogy a múltbéli folyamatokra szánt terjedelem túlsúlya feledtetni látszik a szerzői előszóban is kiemelt tény, miszerint a fldrajz tulajdonképpen "idősíkja" mégiscsak a jelen lenne. (Ugyanezt az arányeltolódást tükrözi egyébként a bőséges irodalomjegyzék is, amelyben az utóbbi 10–15 év alkotásai alig-alig vannak képviselve.) Beluszky – nem szívesen bújván ki saját kutatói bőréből - a jelen problémáit főként a településfldrajz "klasszikus-modern" eszköztára révén vizsgálja, s eközben számos válasszal – sőt, jónéhány érdekes kérdéssel is – adós marad. Milyen mértékű a szántóföldi művelés térvészése az utóbbi másfél évtizedben? Vajon gyarapodnak-e az erdők a parlag rovására, vagy inkább zsugorodnak a rabló fakitermelés folytán? Hogyan változik eközben az állomány fajösszetétele? Játsszik-e még valaminő szerepet a vidéki lakosság életében az erdei termékek (tüzelő, gomba, szamóca, szeder stb.) gyűjtése és a vadászat-vadgazdálkodás?

Hosszan sorolhatnánk még hasonló kérdéseket, amelyekre csak *naprakész információk* birtokában, bővebb módszertani apparátussal – pl. műholdképek elemzésével, helyszíni kérdőíves felméréssel, időigényes terepmunkával – lehetne válaszolni. (Ez persze nem jelenti, hogy a kerek, igazán átfogó fldrajzi tájjellemzéshez szükséges alap kutatások minden részletét okvetlenül magának a szerzőnek, mint afféle „egyszemélyes team-nek” kellene elvégeznie.)

Röviden összefoglalva: a kitűnő kezdet feltétlenül *folytatásra érdemes*, ám a sorozatban még *temérdek kiaknázatlan lehetőség* rejlik. Remélt sikerének zálogául nézőpontját véleményünk szerint *fldrajzibbá*, jelen- és emberközpontúbbá, módszertanát változatosabbá, gazdagabbá kellene tenni. (Mellesleg a tradicionális ismeretelméleti háttérrel sem ártana némi posztmodern árnyalattal színezni.) Nagy érdeklődéssel várjuk a beígért újabb köteteket, többek között magától Beluszky Páltól, aki az emlékezetes „Vég kiárúsítás” óta is fáradhatatlanul és sikeresen dolgozik a magyar geográfia új – vagy éppen gyomtól fölvert régi – ösvényeinek megnyitására.